

nemzetközi megoldások keresése. Ennek csírái a KGST országok moszkvai információs továbbképző intézetével adva vannak.

És végül: e célból is intenzívebbé kell tenni a szocialista országok közötti tapasztalatcserét, illetve a tapasztalat szerzésre a FID által kínált lehetőségeket felhasználni.

[SAH, Ja.: *Trebovanija k informacionnomu rabotniku kak k cslenu naucsno kolektiva = Naucsno-Tehnicsezskaja Informacija*, 1. sor. 2. sz. 1976. p. 6–9.]

A tezauszokészítés dilemmái

Az egyes tudományterületek mind mélyebben és sokoldalúbban tárják fel a valóságot. Fokozódik a tudományok integrálódása. Ennek következményeként egyre bonyolultabbá és összetettebbé válik a tudományos szaknyelv.

Mindez természetszerűen tükröződik az információkat tároló szakirodalomban, valamint a szakirodalomkeresés eszközeiben, a deskriptorokban és a tezauszokban is.

A fejlődés útja összetett, egyre több grammatikai elemmel élő deskriptor kialakítása és alkalmazása. Az ilyen deskriptorok közötti kapcsolatok is szükségképpen differenciáltabbak lesznek. Ezáltal lehetővé válik a dokumentumok jellemzőinek és az információ iránti kérdéseknek mélyebb és pontosabb meghatározása, más szóval: a kereséssel járó zaj mérséklése. Az így szerkesztett tezauszok ráadásul még hasznos segédeszköznek bizonyulnának a szövegek számítógéppel történő szemantikai elemzésében és szintetizálásában is.

Az effajta tezauszok készítése rendkívül munkaigényes. Sok-sok minőségi munkaerő és számítógépi idő kell hozzá. A kínálkozó haszon azonban mégis egyértelműen azt sugallja, hogy e lépés megtétele érdemes és időszerű.

[LESKI, K.: *Niektóre aspekty rozwoju tezausów = Aktualne Problemy Informacji i Dokumentacji*, 21. köt. 1. sz. 1976. p. 31–33.]

(Futala Tibor)

A tudományos és műszaki tájékoztatás kommunikációs hálózatának nézőpontjai

Egy régi indiai mese szerint hat vak ember tapintással akart képet kapni az elefánt külsejéről. Mivel azonban mindegyik más-más részét fogta meg, mindegyikben más képzet alakult ki róla: falhoz, kötélhez, kígyóhoz, legyezőhöz, oszlophoz és törhöz hasonlították. Mindenki kitarított a maga igaza mellett, míg meg nem magyaráz-

ták nekik, hogy csak a részleteket összetéve kaphatnak hű képet az egész elefántról.

Hasonló a helyzet a kommunikációs hálózattal is: csak valamennyi részletnek és minden résztvevő nézőpontjának összegezése után kaphatunk róla teljes képet. És bár a kommunikációs hálózatot is legalább hat nézőpontból lehetne szemlélni, itt most csak azt a kettőt ismertetjük, amely a 60-as években egy fizikai információs rendszer fejlesztése során nyert tapasztalatokat tükrözi. Az egyik középpontjában a közreadó áll, a másikban pedig a jelenlegi információs rendszerek rendezetlen helyzete, az együttműködés nem megfelelő volta és a felhasználó bekapcsolására szolgáló mechanizmus elégtelensége.

A diagramban szögletes keretben a rendszert működtető intézmények, valamint termékeik, a körökben pedig a rendszerrel valamilyen kapcsolatba kerülő személyek vannak feltüntetve.

Az első ábrán látható folyamat valamely ország alkotó szakemberével kezdődik, akinek csupán szabálytalan eszközei vannak az általa létrehozott információk továbbítására. Ha azokat folyóiratban megjelenteti, vagyis a szabályos közlés útjára bocsátja, azt is eldönti, információi melyik intézmény mechanizmusába kerülnek. Ezzel kapcsolatos lehetőségei adott helyzetétől is függenek, ezek a lehetőségek pedig országonként változnak. Információinak terjesztése most már a „kiadó”-ként jelzett intézmény kezében van. Innen az információk a szokásos úton (folyóirat, előfizetés, tiszteletpéldány, referálólap, különlenyomat, stb.) kerülnek a felhasználóhoz.

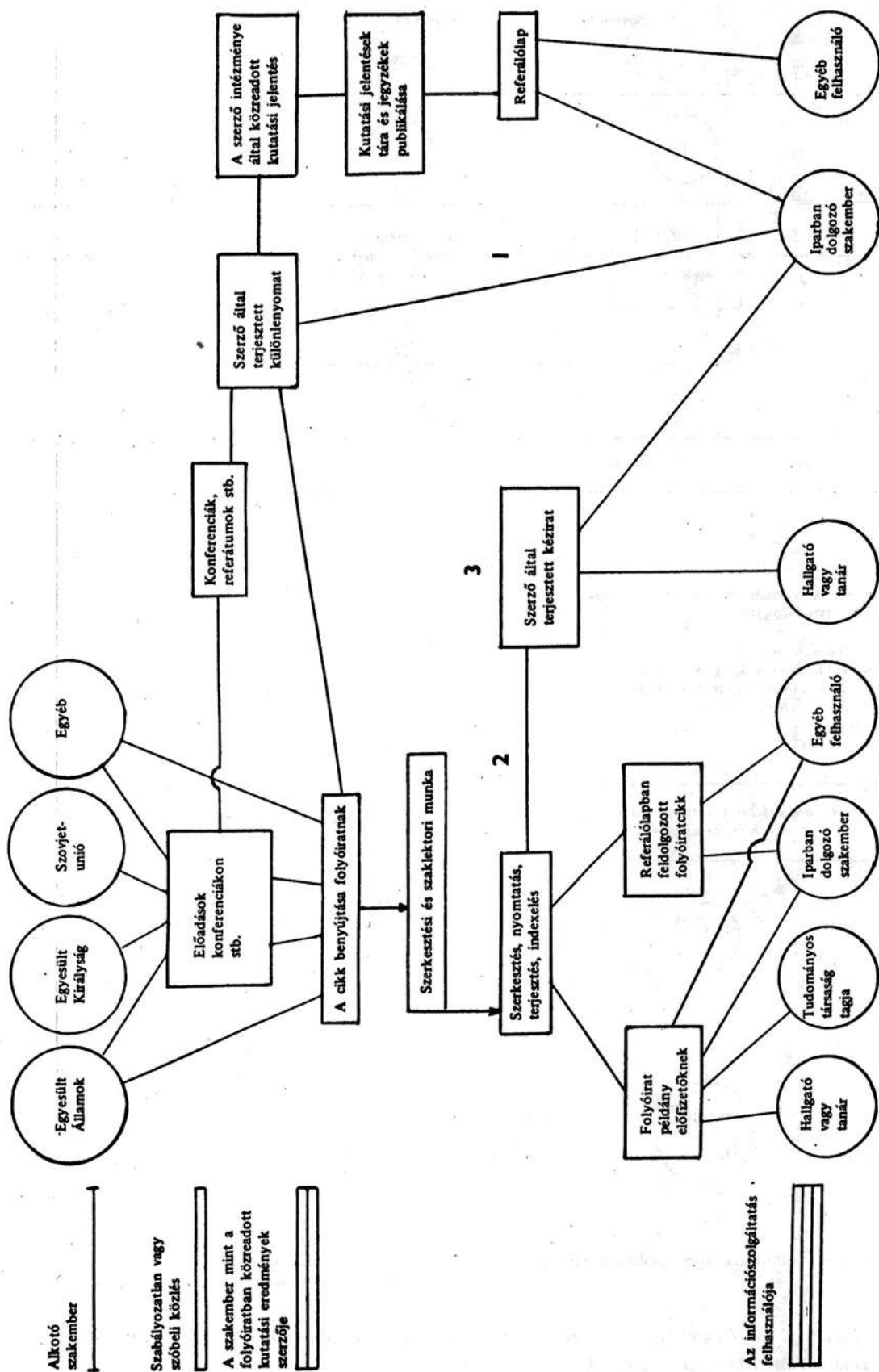
Ez a kiadóból kiinduló szemlélettel felvázolt diagram lehetővé teszi az átfutási idő jobb ellenőrzését és a közreadási folyamat fejlesztését. Ahhoz azonban, hogy az egészről képet kapjunk, több részlet hiányzik, melyekből néhányat a 2. ábra szemléltet.

Több kutató – az 1. és 2. ábra alján feltüntetett felhasználókra összpontosítva figyelmét – megállapította, hogy rendszerek és szolgáltatások tömege áll ugyan a felhasználó rendelkezésére, többnyire mégsem tudja, hogyan juthat el a szükséges információkhoz. Talán az UNISIST lesz hivatva eltüntetni a 2. ábrán látható, ma még sűrűn előforduló kérdőjeleket. Több figyelmet kell szentelni a szolgáltatások megközelítésének, hogy a felhasználót a számára legmegfelelőbbel összekapcsolhassuk.

RANGANATHAN könyvtári törvényeit az információs rendszerek tervezőinek is meg kell szívlelniük:

az információk azért vannak, hogy felhasználják őket; kíméljük a felhasználó idejét;

a kommunikációs hálózat növekvő szervezet. Ennek a növekvő szervezetnek pedig minden részletét pontosan össze kell illeszteni, hogy képet kapva az egészről, valóban megértsük helyzetét és tisztán lássuk megoldandó feladatainkat.

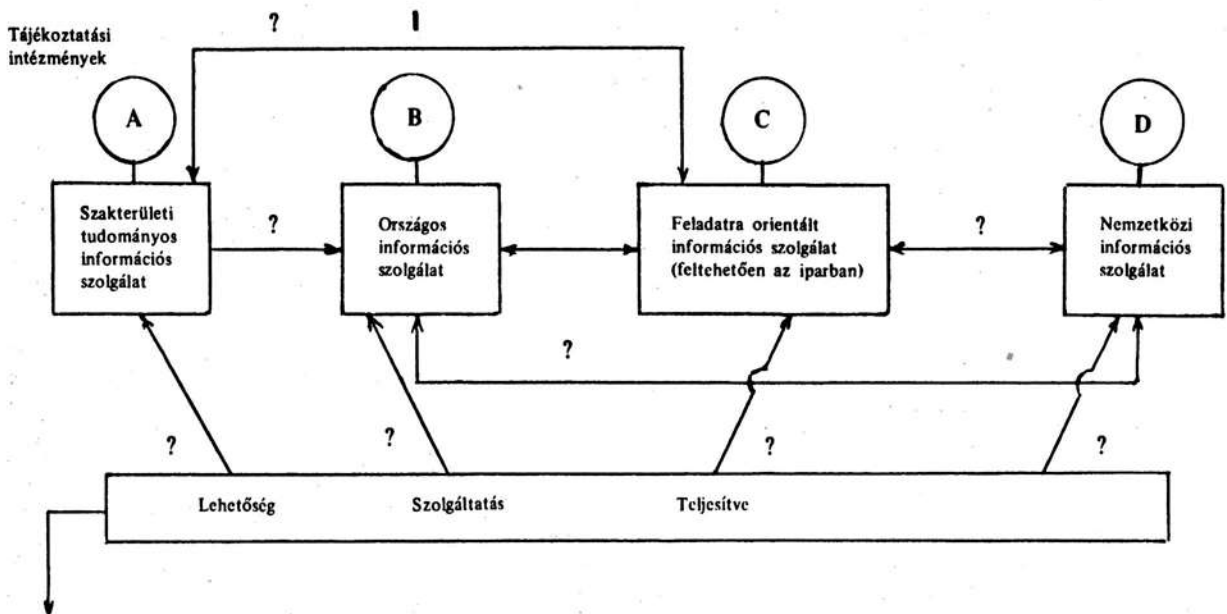

1. nézőpont

1. Formális, automatikus kapcsolat – 2. Szabályozatlan, nem hivatalos kapcsolat – 3. A tájékoztatói folyamat terméke, pl. publikált folyóiratcikk vagy szabályozatlan szolgáltatás

1. ábra

A tudományos és műszaki tájékoztatás kommunikációs hálózata

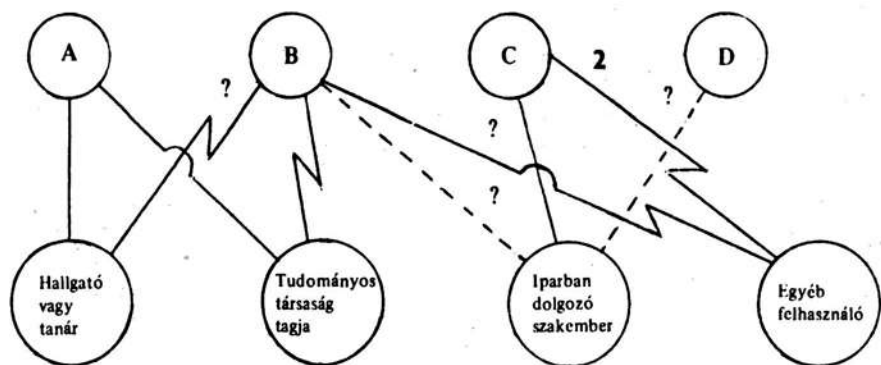

1. Önálló kiadványként kinyomtatott cikkek és tanulmányok
2. Folyamatos tájékoztatási szolgálat
3. Referálólap
4. Rendelésre végzett irodalomkutatás
5. Dokumentumkereső központok (könyvtárak stb.)
6. Információelemzést és szemletanulmányt készítő központok
7. Folyamatban levő kutatás nyilvántartása
8. Fordító szolgálat
9. ? ? ?

Potenciális kommunikációs hálózat információs-szolgáltatások potenciális felhasználói részére

Intézmény

Felhasználó

2. ábra

A tudományos és műszaki tájékoztatás kommunikációs hálózata

2. nézőpont

1. Formális automatikus kapcsolat
2. Szabályozatlan, nem hivatalos kapcsolat

/ATHERTON, P.: Views of the communication network of scientific and technical information = Informational Forum on Information and Documentation, 1. köt. 1. sz. 1975. p. 10-12./

(Dezső Zsigmondné)